

Gutter i kor

Norges Barne- og Ungdomskorforbund (NOBU)

Innhold

Innledning.....	3
Forutsetninger for kordriften.....	4
Daglig drift	6
Styret og komiteer	
Øvested	
Repertoar	
Korøvelsen	
Dirigent	
Sosialt	
Spesielle tiltak.....	12
Kortur	
Utvexling	
Seriøs og sosial korskole.....	14
Reportasje fra Åsane kirkes kor	
-Gi gutter sangundervisning.....	16
Intervju med Carl Høgset	

Gutter i kor

er utgitt av Norges Barne- og Ungdomskorforbund (NOBU) med støtte fra Kulturdepartementet.

Prosjektleder:

Svend Waage i samarbeid med Fredrik Otterstad og Terje Tjelle.

Form og redigering:

Hilde Fougner

Første utgave 1. august 1996

Innledning

Dette heftet utgjør en del av prosjektet «Gutter i kor» som er finansiert av Kulturdepartementets prosjektmidler for barne- og ungdomsorganisasjoner.

Prosjektets første del er en empirisk undersøkelse blant medlemskorene til NOBU for å se på guttedeltakelsen. Videre har vi sett på de erfaringer som enkelte av NOBUs medlemskor og dirigenter har gjort når det gjelder gutter i kor. Dette har vært utgangspunkt for arbeidet med dette heftet. Heftets hoveddel er blitt utarbeidet i samarbeid med Fredrik Otterstad, hjelpe dirigent i Sølvguttene, og Terje Tjelle, dirigent for Holmlia Barne- og Ungdomskor.

NOBU ønsker å arbeide for å rekruttere flere guttesangere til blandet barne- og ungdomskor og rene guttekor. Av alle barne- og ungdomskorsangerne i NOBU er mindre enn tiendeparten gutter i følge NOBUs medlemslister for 1995. 80% av alle NOBU-kor er åpne både for gutter og jenter. Men nesten halvparten av disse korene har ikke gutter blant medlemmene! Disse eksemplene viser at det er nødvendig å rekruttere flere gutter til korsang.

Vi håper at dette heftet kan inspirere korentusiaster til å arbeide for å rekruttere flere gutter til korsang. Målet er å belyse temaet «Gutter i kor» fra forskjellige innfallsvinkler på en praktisk og konkret måte som dere kan ha direkte nytte av i koret.

Heftet har fire kapitler. I den første og mest omfattende delen gir vi praktiske råd til den daglige driften av koret i arbeidet med å rekruttere flere guttesangere. Dere vil se at en del av rådene også kan være viktige for kordriften generelt.

Den andre delen ser på spesielle tiltak i koret som både kan fungere som inspirasjon og en kilde til kunnskap for koret og sangerne. Vi viser hvordan korturer, utveksling og kurser/seminarer kan være en viktig inspirasjon for guttesangerne.

Neste kapittel er en reportasje, intervju og stemningsrapport fra et av NOBUs guttekor. NOBU har vært til stede på øvelse hos Åsane kirkes guttekor i Bergen. Vi har snakket med dirigenten Jan Røshol, noen av guttene i koret, og sett hvordan de arbeider.

Heftet avsluttes med et intervju med Carl Høgset. Han har, kanskje mer enn noen annen i Norge, forsket på guttestemmen. I intervjuet forteller Carl om resultatene av dette arbeidet, blant annet med utgangspunkt i hans nyeste bok om sangteknikk. Han gir også gode råd til hvordan både guttene selv og kordirigenter kan håndtere stemmeskiftet.

Forutsetninger for kordriften

Vi ønsker å gi en veiledning til dere som både har gutter og jenter i koret, og til dere som driver rene guttekor. Målet er også at heftet skal kunne anvendes sammen med NOBUs «Lynkurs i drift av barne- og ungdomskor» som brukes i hele organisasjonen. I arbeidet med å rekruttere gutter vil vi understreke følgende: Å rekruttere nye guttesangere ved å reklamere med korets spennende oppgaver er kun ett skritt på veien. I tillegg må dere klare å holde på de guttesangerne dere har ervervet. Da blir disse spørsmålene sentrale:

- Hvordan organisere den daglige kordriften slik at guttene blir motivert til å delta?
- Hvordan gjennomføre spesielle «guttetiltak» som kan gi ytterligere inspirasjon til guttene i koret, og samtidig skape interesse for koret blant flere gutter?

Vi vil se på dette hver for seg i to kapitler. Riktignok er det glidende overgang mellom disse hovedpunktene, men vi tror uansett at dette er et godt utgangspunkt for å kunne gi gode råd om gutter i kor.

Vi tror at god organisering av koret er et viktig fundament for å kunne rekruttere flere gutter til korsang. Spesielle tiltak, som f.eks. turer, kurs og samarbeid med andre gatesangere kan inspirere nye guttesangere til å starte i koret, samtidig som guttene som allerede er med blir motiverte til å fortsette. Men dette vil ha størst effekt hvis koret i utgangspunktet er godt organisert.

Styret/komiteer

Styret bør legge retningslinjene for kordriften, og ha god kontakt med både sangerne og dirigenten. Det finnes ulike løsninger på organiseringen. Noen kor velger f.eks. å opprette en repertoarkomiteé som, i samarbeid med dirigenten, bestemmer hva koret skal synge. Her finnes det ikke noe fasitsvar på hva slags komiteer det evt. er lurt å lage, og hvordan disse skal arbeide.

Målsetninger og identitet

Uansett nivå og ambisjoner finnes det meninger og forventninger om hvilke mål koret skal ha. Det er viktig å finne fram til hva som er viktig for dere. Ved å bli enige om grunnleggende målsetninger gir dere koret identitet.

Avtaler og ansvar

Det er nødvendig å kunne gjøre tydelige avtaler, og være i stand til å følge dem. Mange kjenner f.eks. situasjonen hvor alle tror at noen andre gjør en oppgave, men hvor den ikke blir gjort. De fleste har erfart hvilke problemer og frustrasjoner en slik situasjon kan medføre. Et annet eksempel gjelder dirigenten: Når styret ansetter en dirigent er det viktig å gjøre klare avtaler om hvilke rammer han eller hun skal jobbe innenfor. Først da kan dirigenten ha den nødvendige tryggheten til å gjøre en god jobb.

Planlegging

Uansett profil og aktivitetsnivå har dere ett eller flere mål med koret. Å nå disse målene krever planlegging og tid. Et arrangement med lite tid og ressurser til planlegging vil neppe leve opp til de intensjonene man har på forhånd. Å jobbe mot et mål hvor resultatet ikke står i forhold til det man er blitt forespeilet, kan virke svært negativt på motivasjonen hos en korsanger.

Fordeling av oppgaver

Det finnes ulike løsninger når arbeidsoppgaver skal fordeles. Vi finner eksempler på dyktige ildsjeler med stor kapasitet som ønsker og makter å ta mye praktisk ansvar, og hvor koret også ønsker dette. Men tendensen er ofte at en ildsjel tar på seg mer ansvar enn han eller hun makter og ønsker fordi andre i koret ikke gjør nok. Dette vil vi advare mot, fordi man dermed kan risikere å miste de som virkelig er ressurser i korarbeidet. Derfor er det viktig at alle arbeidoppgaver fordeles bevisst av styret og dirigent, og at man har et fellesskap som kan støtte de som gjør arbeidsoppgaver for koret.

Sangerne

Uansett hvilken form dere velger i organiseringen av koret, mener vi det er viktig at koristene blir tatt med på råd i planlegging og drift. Vi tror at deltakelse og engasjement på så bredt plan som mulig er avgjørende for at sangerne skal oppleve engasjement og lojalitet i forhold til koret.

Vi vil understreke at god organisering og gode rutiner i kordriften ikke kan undervurderes. Det tror vi gjelder uansett hva slags ambisjonsnivå koret har. Det er ikke et mål her å gi et fasitsvar på hvordan organiseringen bør gjøres. Men vi ønsker å understreke at organisering er viktig og hva man bør ta hensyn til.

Praktiske råd:

- Opprett et korstyre og vurder om dere behøver andre komiteer (repertoar, reiser etc.)
- Gi koret identitet: Hva er korets hovedmålsetning ?
- Bruk tid på å finne gode rutiner for planlegging og arbeidsfordeling.
- Ta sangerne med på råd!

Daglig drift

Her vil vi se på forskjellige områder innen den daglige kordriften, og komme med forslag som kan gjøre koret mer attraktivt for guttene. Noen av rådene gjelder spesielt for gutter. Samtidig har vi erfart at arbeidet med å rekruttere gutter ikke bare er et gutte-spørsmål. Det finnes måter å profilere koret på som ikke er spesielt rettet mot gutter, men som likevel er viktige for å lokke flere gutter til koret. Derfor vil enkelte av rådene vi gir gjelde uavhengig av gutteproblematikken.

Det finnes få guttekor i Norge. Medlemstall for 1995 viser at det blant NOBUs ca. 220 medlemskor kun er 7 guttekor. Men de korene som finnes har gjerne status gjennom tradisjon, konsept eller begge deler. Samtidig er dette kor med relativt høy musikalsk kvalitet. Flere kor favner, så vidt vi kan se over store geografiske områder når de rekrutterer sine medlemmer.

Situasjonen er en annen for blandet barne- og ungdomskor enn for guttekorene. De utgjør en relativt betydelig andel av NOBUs medlemskor. Flesteparten er skolekor, eller tilknyttet en skole eller et lokalmiljø. Det musikalske nivået er mer variabelt enn i guttekorene, og de rekrutterer i all vesentlighet fra lokalmiljøet.

Vi ser flere grunnleggende forskjeller mellom blandet barne- og ungdomskor og rene guttekor. Musikken står mer i sentrum for guttekorene mens guttene i blandet kor i større grad trenger et utenom-musikalsk «alibi» for å synge i kor.

Styret og komiteer

Vi anbefaler at koret har et styre. Sangerne skal være representert i styret, og vi foreslår at de blandete korene har en av guttesangerne med i styret hvis det er mulig, evt. en kontaktperson som kan tale guttenes sak. Styret bør være koristenes taleør og ha øynene åpne for sangerens ønsker, og være klar til å håndtere evt. misnøye eller konflikter.

Vi foreslår at styret samarbeider med foreldrene for å gjøre de voksne synlige i korarbeidet. Når foreldre kommer på øvelser og gjøre en synlig innsats, vil koristene kunne oppleve bedre kontakt mellom kor og hjem. Dette kan være med på å gi koret en sterkere identitet. Opplevelsen av et konsept ser ut til å være viktig for gutter som starter i kor. Det er rimelig å tro at det som gir koret identitet også er med på å rekruttere gutter til koret.

Styret bør, i samarbeid med dirigenten, oppmuntre guttene til å være med på kurs, seminarer etc. På den måten kan guttene virkelig oppleve at det finnes mange gutter som synger i kor. Dette vil kunne motivere dem til å fortsette.

Det er dessuten mulig å danne komiteer eller grupper som har ansvar for forskjellige deler av korets aktivitet. Vi har allerede nevnt repertoarkomiteé som eksempel. Andre grupper kan ha ansvar for sosiale sammenkomster, for å organisere korturer, for lyd/lys og kostymer etc. På den måten kan guttene i blandet kor bli motivert fordi de også kan gjøre noe annet i tillegg til selve sangen.

Praktiske råd:

- Styret bør fungere som koristenes talerør
- La guttene være representerte i styret, evt. med en kontaktperson som, i blandete kor, kan tale guttenes sak
- Styret bør tilrettelegge for egne guttesamlinger, seminarer o.l.
- Komiteer og grupper kan motivere guttene fordi mange ikke bare ønsker å synge
- Oppfordre foreldre til å være på korøvelser i barnekoret

Øvested

Hvis rommet klangmessig er for «tørt» kan det være tungt å synge. Profesjonelle kor kan foretrekke å øve i slike lokaler for lettere å kunne sette fingeren på det som ikke fungerer. Men for de fleste barne- og ungdomskor tror vi at effekten er motsatt. Hvis sangerne opplever at det klinger fint på øvelsen er det en motivasjon til å møte neste gang. Spørsmål om klang og akustikk i øve- og konsertlokaler blir forøvrig diskutert i NOBUs kursopplegg «konsertproduksjon». Her finnes en rekke gode tips.

Dere bør ha nødvendig utstyr som piano eller synth tilgjengelig på rommet hvor dere øver. Hvis dere øver på en skole bør dere gjøre tydelige avtaler om hvem som har ansvaret for dette.

Det er viktig at stedet dere øver er hyggelig og egnet til korøvelse. God ventilasjon og gode lysforhold er viktig. Dårlig luft, et dunkelt rom, eller direkte solsteik på koristene kan ødelegge korøvelsen. Å synge krever mye konsentrasjon og krefter. Derfor kan øvelsen bli et ork hvis øverommet er for tungt å synge i.

Gutter har et stort behov for å avreagere fysisk. Det skjerper behovet for å ha et øvested med god plass. Det kan dessuten være lurt å ha øvelokalet et sted hvor det er mulighet for fysisk «avreagering» ute, som f.eks. et sted å spille fotball.

Guttekor:

Vi har sagt at gutter som starter i guttekor ofte identifiserer seg med et konsept. La også øvestedet være en del av dette konseptet. Finn et sted som kan oppleves som korets eget slik at også øvestedet kan gjøre koret til en egen institusjon som guttene kan identifisere seg med.

Blandet kor:

Mange blandet barne- og ungdomskor er knyttet til en skole og øver der. Vi tror at identitet ved øvestedet kan være med på å rekruttere gutter til blandet kor. Dette kan være vanskelig å få til på en skole. Men forsøk å få et egnet lokale som dere disponerer fast hver gang slik at dere slipper å forholde dere til stadig nye rom.

Praktiske råd:

- Øverommet bør ha god akustikk
- Nødvendig utstyr bør være tilgjengelig
- God ventilasjon og temperatur
- Gode lysforhold
- Sørg for å ha fast øvested
- Øvestedet bør gi gode muligheter for fysisk utfoldelse
- Skap identitet ved å gjøre øvestedet til korets eget sted

Repertoar

Både i guttekor og blandet barne- og ungdomskor tror vi det er viktig at koristene selv blir spurt til råds om repertoarvalget. Det betyr ikke at dirigenten ikke skal ha vetorett hvis han eller hun mener det er nødvendig. Men som vi tidligere har sagt tror vi at bredest mulig deltakelse fra koristene er avgjørende for deres engasjement og motivasjon.

Guttekor:

Repertoaret er en viktig del av konseptet som gir koret identitet. Vi tror ikke guttene trenger «alibi» for å synge i guttekor slik som i enkelte blandet kor. Vårt inntrykk er at de fleste gutter starter i guttekor fordi de har en spesiell interesse for korsang. Da kan repertoaret stå i fokus uten at guttene trenger å gjøre noe annet under øvelsen for at de skal orke å møte opp.

Koret kan øve inn forskjellig repertoar til ulike sammenhenger. Et tenkt tilfelle kan være et guttekor som øver inn klassisk kirkemusikk til «vanlige» konserter og opptredener. Men til andre typer arrangementer som utflukter, leir e.l. kan koret ha annet repertoar som er «skreddersydd» for anledningen. Det kan være svært miljøskapende samtidig som det kan gi status hvis koret på denne måten skaper stemning i en større forsamling.

Når guttene blir eldre og nærmer seg stemmeskiftet kan det oppstå motivasjonsproblemer. Da kan man bruke repertoaret til å holde motivasjonen oppe. De eldre guttene kan danne en «eldreklubb» hvor de får muligheten til å arbeide med annet repertoar. De kan dessuten lære enkel arrangering. Dette vil kunne motivere de eldste til å fortsette å synge selv om de er kommet i stemmeskif-

tet, samtidig som de kan fungere som forbilder for de yngre. Det kan være en fin motivasjon å la de eldste guttene få ekstra innflytelse når det gjelder valg av repertoar

Blandet kor:

Ofte trenger guttene en «unnskyldning» for å synge i kor sammen med jenter. Dette gjelder spesielt i ungdomskor. Vårt inntrykk er at mange gutter opplever det som «jentete» med bare korsang. Dermed blir valget av repertoar viktig.

Dere kan møte en slik utfordring ved å bruke drama og andre «utenom-musikalske» ressurser i framføringen. Ulike ressurser i koret som solister, dansere, talekor, kostymer, kulisser etc. kan anvendes. Ved å bruke guttene aktivt på en slik måte har de en «ekstra» grunn til å synge i koret.

Undersøkelser blant NOBU-kor viser at gutter i blandet kor ofte ønsker å synge mer rytmisk markant musikk enn jentene.

Vi tror det er viktig å spørre koristene hva de ønsker å synge. Vurder om det er mulig å ta ekstra hensyn til guttene selv om de skulle være i mindretall. Hvis dere har en repertoar-komité eller noteutvalg anbefaler vi at guttene er representert selv det er få gutter i koret. Det er viktig å la hele bredden være representert i en slik komité.

Ytterligere en motivasjon for guttene kan være hvis de blir oppfordret, og får hjelp til å gjøre egne ting ved siden av den vanlige korøvelsen. Kanskje vil de opptre for resten av koret eller noen andre.

Praktiske råd:

- La koristene være med på å bestemme repertoaret
- Øv inn ulikt repertoar for ulike anledninger
- I blandet kor kan du supplere med dans, drama o.l. selv om korsangen er i sentrum
- Snakk med koristene om repertoaret. La guttene være representert i evt. repertoar komitè eller noteutvalg
- La de eldste guttene i gutte koret få mer innflytelse over repertoarvalget
- En «eldreklubb» kan gi de eldre ny motivasjon, og de kan fungere som forbilde og inspirasjon for yngre korister
- I blandet kor kan du oppfordre og hjelpe guttene til å øve inn egne ting

Korøvelsen

Dere kan forsøker å samarbeide med andre frivillige organisasjoner. Hvis det allerede eksisterer andre fritidstilbud kan dere unngå å bli direkte konkurrenter ved å legge øvelsen på et annet tidspunkt enn dette tilbudet. Kanskje er det nyttig å møte ledere for andre lag og foreninger og legge en felles strategi for tidspunktene på aktivitetene.

I et slikt samarbeid kan man støtte opp om hverandres aktiviteter. Hvis koret kommer på fotballagets kamper kan laget høre på når koret opptrer. Kanskje noen både ønsker å synge og spille fotball. Uansett omfanget vil et samarbeid kunne være med på å legitimere korsang for gutter.

La koristene selv få komme med forslag til aktiviteter på øvelsen. Koristene kan selv være med på gjennomføringen av korøvelsen ved at noen har ansvar for oppvarming, andre for utdeling av noter etc. Det gjelder å være bevisst på hvem dere trekker med i dette arbeidet, slik at ingen føler seg presset til å delta i noe de ikke ønsker, eller på den annen side føler seg forbigått.

Sangen kan stå i fokus slik at det er mulig å gjennomføre øvelsen med en viss intensitet og konsentrasjon. På samme måte som repertoar og målsetninger etc. skaper identitet, tror vi at dette vil ha tilsvarende effekt. Dette må riktig nok ikke forveksles med overdreven disiplin eller fravær av lek og spontanitet. Men å mestre noe krevende innenfor fellesskapet kan være en svært sterk opplevelse som vil kunne knytte sangerne og koret tettere sammen.

Behovet for avkobling og pauser vil være til stede. Vurder hva koret kan gjøre sammen, men som samtidig oppleves som avkobling, lek eller pause. Rytmeleker og dans/bevegelse til musikk kan oppleves som et avbrekk i øvelsen, og være lekbetont samtidig som det er svært utviklende for eksempelvis rytmeforståelse.

Vurder også hvor lenge det er lurt å øve, og hvor mange pauser dere vil ha. Holmlia barnekor har valgt å droppe pauser i tradisjonell forstand fordi ungene blir så oppgira at det er umulig å komme i gang igjen. Men der hvor det er naturlig med pause har de aktiviteter som koristene opplever som lek/avbrekk, men som samtidig er til stor nytte for korarbeidet. Til gjengjeld har de en litt kortere øvelse.

Dere kan gi de eldre sangerne nye oppgaver ved å la de «lære opp» de yngste i koret. De kan peke i notene til de nye sangerne, og generelt har et ekstra ansvar for å ta vare på dem. Dette er med på å skape trygghet i koret og utvikle ansvarfølelse. Samtidig kan det fungere som en sikkerhetsventil hvis koristene skulle oppleve at de ikke helt strekker til i sitt ønske om å mestre på den måten vi har beskrevet ovenfor. Særlig de eldste guttene kan oppleve motivasjonsproblemer, og vil kunne ha glede av et slikt utvidet ansvar.

Guttekor:

Behovet for fysisk avkobling kan være stort hos gutter. Hvis øvestedet er egnet kan gjerne et skikkelig avbrekk med fotball e.l. være bra. Poenget er at pausen blir en kontrast til øvelsen hvor man gjør noe annet, og kan være effektivt for å lade batteriene til en ny økt.

Praktiske råd:

- Samarbeid med andre fritids aktiviteter
- La koristene være med på å forme korøvelsen
- Det kan styrke interessen å fordele oppgaver som f.eks. oppvarming og utdeling av noter til korister
- De eldste sangerne, og spesielt de eldre guttene, kan få ansvar for å lære opp og spasse på de yngre i koret
- Planlegg gjennomføringen av pauser og avbrekk i øvelsen
- La pausen i guttekor være en kontrast til selve øvelsen

Dirigent

Det er viktig at dirigenten har tett kontakt med korsangerne. Å mestre sosiale forhold og praktiske situasjoner er like vesentlig som selve musikken. I tillegg kommer pedagogiske hensyn inn i bildet. Vi vil vise tre viktige sider ved dette:

- Når det er uro i koret må dirigenten vurdere om den skyldes dårlig konsentrasjon, eller om den snarere er uttrykk for engasjement og kreativitet i forhold til det koret arbeider med. Spesielt gutter kan være rastløse og utålmodige. Det gjelder derfor å finne en god måte å projisere denne uroen over til korarbeidet.

- Dirigenten i et barnekor må forsøke å gi koristene utfordringer, samtidig som disse må være slik at sangerne opplever at de mestrer dem. Opplevelsen av å mestre er svært vesentlig for et barn. Overser man dette poenget kan det være med på å gi barna dårlig selvbilde, og ta fra dem lysten til å synge.

- Abstraksjonsevne slik voksne kjenner den er ikke utviklet hos et barn før i 10-12 års-alderen. Det betyr at kordirigenter som arbeider med barn alltid må anvende konkrete eksempler og sammenlikninger.

Vi skal senere se på spesifikke «guttetiltak». Dirigenten bør, sammen med styret, ta initiativ til slike prosjekter. Det finnes muligheter til kurs, samarbeidsprosjekter o.l. både lokalt og regionalt. Man kan eksempelvis samarbeide med et lokalt guttekor eller sende deltakere på kurs hvor man kan lære om guttestemmen.

Guttekor:

Blant gutter gjør ofte konkurranseaspektet seg tydelig gjeldende. I guttekolet kan dirigenten legge til rette for at guttene kan la seg inspirere av det. Men uforsiktighet kan fort bryte ned selvtillit hos dem. Det er viktig at de opplever sosial trygghet og tilhørighet i kolet slik at et lite «nederlag» ikke behøver å virke negativt.

Blandet kor:

Forskjellige personligheter i kolet gjør at det alltid vil være ulike hensyn å ta i korarbeidet. Dette er tydeligst i et blandet kor hvor man kan finne alt fra hyperaktive smågutter til voksne jenter. Derfor må dirigenten vurdere hvordan han eller hun best kan håndtere de ulike behovene i kolet.

Praktiske råd:

- Sett deg inn i grunnleggende pedagogiske prinsipper
- Ta initiativ til «guttetiltak» som kurs og samarbeid med andre guttekor
- Utvikle dine sosiale ferdigheter i forhold til kolet like mye som de musikalske

Sosialt

De fleste opplever intuitivt at musikk, billedkunst, drama o.l. kan gjenspeile personligheten på en mer direkte måte enn ferdighetene i teoretiske fag behøver å gjøre. For mange kan derfor det å synge være knyttet til usikkerhet og frykt for å mislykkes. Hvis kolet skal være et sted man utfolder seg fritt, må koristene kjenne hverandre og føle seg trygge.

For å oppnå dette tror vi at det sosiale samværet ikke kan overvurderes. Vår erfaring er at sosiale begivenheter som bringer koristene nærmere hverandre i neste omgang hever musikken og kolet. Kanskje er en bevisst holdning til dette det som er nødvendig for at gutter som nærmer seg stemmeskiftet likevel kan være motivert til å fortsette i kolet.

Et aktivt sosialt miljø innad i kolet kan øke kolets identitet og prestisje i nærmiljøet. Vi har tidligere sett hvordan spesielt gutter kan ha behov for å engasjere seg i mer enn selve korsangen for å bli motivert til å synge i kolet. Men i tillegg til egen motivasjon kan gutter ha behov for å rettferdiggjøre korsangen for kameratene. Spennende sosiale begivenheter i kolet kan sørge for dette, og kanskje føre til at flere gutter ønsker å prøve seg i kolet.

Vi vil oppfordre dere til å vurdere hvordan dere evt. vil knytte aktivitetene til selve korarbeidet. Er det et poeng at kolet ser en film om musikk når de går på kino? Eller er poenget at musikk ikke er på dagsorden ved sosialt samvær utenfor øvelse og opptreden? Hvis man oppfordrer koristene til å ta med gitar og sangbøker ved utflukter vil kanskje enkelte gjøre det samme i andre sosiale sammenhenger, slik at både de og kormiljøet setter sosiale standarder i lokalmiljøet.

Praktiske råd:

- Bruk sosiale aktiviteter bevisst til å skape trygghet i kolet
- Velg også sosiale aktiviteter som gir guttene argumenter utad for å synge i kor
- Bruk kolets sosiale profil bevisst i rekrutteringen av nye guttesangere

Spesielle tiltak

I tillegg til den daglige kordriften finnes det en rekke prosjekter som vil kunne inspirere flere gutter til å synge i kor. Vi kaller dette spesielle tiltak fordi det er enkeltstående prosjekter som koret engasjere seg i eller selv tar initiativet til. La oss først understreke at det ikke nødvendigvis er et skarpt skille mellom slike tiltak og korets daglige drift. Men for oversiktens skyld presenterer vi dette adskilt i heftet. I dette kapitlet ønsker vi å presentere de viktigste blant slike prosjekter, og vise hvilken effekt vi mener disse kan ha for guttene i koret deres.

Vi tar utgangspunkt i følgende hovedinndeling:

- 1) Kortur
- 2) Utveksling
- 3) Kurs/seminar

Kortur

Når koret reiser på tur vil sangerne få tilfredsstilt to viktige behov:

Gleden ved å oppleve noe nytt. Sangerne lever tett på hverandre og gjør sine opplevelser i fellesskap, noe som er svært positivt for miljø og samhold. Det finnes korsangere som sier at nye sangere ikke får en reell opplevelse av miljøet før de har vært på tur med koret. Dermed behøver ikke turen å gå til eksotiske strøk for at den skal bli vellykket og styrke miljøet. Men hvis den i tillegg gjør det, kan dette forsterke opplevelsen kraftig. En slik kombinasjon av fascinerende opplevelser og fellesskapsfølelse kan være en utrolig sterk inspirasjon. For en guttesanger i et blandet kor kan dette være «gevin-

sten» som gjør det verdt å drive en lite «guttete» hobby.

Korturen kan i tillegg ha et musikalsk mål. Dette kan f.eks. være å holde egne konserter, besøke en korfestival eller en korkonkurransse. Man behøver ikke nødvendigvis å delta. Å være til stede og oppleve hvordan et slikt arrangement foregår kan i seg selv være en flott opplevelse. Uansett på hvilken måte man deltar vil dette kunne inspirere spesielt guttesangerne. Mange guttesangere opplever få impulser utenfra i forhold til sin egen korsang. Ved å besøke slike arrangementer vil guttesangerne kunne oppleve en langt større bredde enn de er vant til når det gjelder gutter og korsang. De vil dessuten kunne oppleve dyktige guttensembler som kan inspirere dem til å satse videre.

Hvis dere reiser til utlandet og deltar ved en festival eller konkurranse kan NOBU gi opp til kr. 5000 i reisestøtte. Hvert år arrangerer de nordiske barne- og ungdomskororganisasjonene Norbusang, en stor festival for alle nordiske barne- og ungdomskor. Annet hvert år arrangerer NOBU sin egen festival for barne- og ungdomskor. Mer informasjon om dette kan dere få ved å kontakte NOBU. Vi har blant annet en database over aktuelle reisemål i inn- og utland.

Utveksling

Utveksling kan foregå på ulike måter og kan være med på å bygge opp nettverk, samt skape forbilder for sangerne generelt og guttesangerne spesielt. Nettverkstanken har utgangspunkt i nært samarbeid mellom to eller flere kor. Dette kan bidra til at dirigentene deler erfaringer og ideer, særlig når det gjelder spørsmålet om rekruttering av guttesangere. På samme måte kan sangerne dele erfaringer, og spesielt guttesangere i blandet kor vil kunne oppleve større grad av fellesskap med andre gutter som synger i kor.

Forbilder er viktig for å rekruttere guttesangere. Dere kan for eksempel besøke et kjent gutte- eller mannskor og se hvordan de arbeider og evt. høre på en konsert. Kanskje kan dirigenten komme til dere og holde seminar hvor dere kan lære mer om guttestemmen. Han eller hun kan også ta med seg en av sine dyktige sangere som kan være solist med koret. Vi tror at dyktige mannlige sangere og mannskor er svært viktige som forbilder og inspirasjonskilder for gutter både i guttekor og blandet kor.

Kurs/seminarer

NOBUs medlemskor har en rekke muligheter til å sende dirigenter eller sangere på kurs for en meget rimelig penge. NOBU arrangerer over 10 kurs per år som omfatter dirigent-opplæring, sangteknikk, konsertproduksjon, opplæring av tillitsvalgte m.m. NOBU er også med på å arrangere ulike seminarer. Vi har tidligere vært med på å arrangere guttekor-treff hvor guttesangere fra hele landet i fellesskap fikk oppleve og lære om korsang.

Vi mener at deltakerne ved slike arrangementer vil ta med seg masse kunnskap og inspirasjon tilbake til koret sitt. Dirigentene vil kunne lære masse om kordrift, og få mulighet til å utveksle erfaringer og knytte nye kontakter med andre dirigenter og korsangere. Dette vil kunne gi nye ideer til driften av koret og rekruttering av guttesangere. Samtidig vil koristenes muligheter til å delta på slike kurs og seminarer være en «gulrot» som gjør det enda mer spennende å være med. Særlig for guttesangerne vil det å få delta på et guttekor-treff, eller være med på et kurs hvor man f.eks. lærer å sette opp konserter være med på å gjøre korsangen mer akseptert.

NOBU gir støtte til kor som ønsker å arrangere kurser og seminarer. Hvis koret deres planlegger dette, eller ønsker å sende medlemmer på kurs/seminar, anbefaler vi dere å kontakte NOBU for råd og informasjon.

Seriøs og sosial korskole

Åsane Kirkes kor arbeider med tradisjonell korsang. Men selve kordriften er på flere måter utradisjonell. Dette fikk NOBU erfare da vi besøkte koret under øvelse i begynnelsen av mai 1996. Dermed forstod vi hvordan Åsane klarer noe mange andre kormiljøer ikke gjør: Å rekruttere guttesangere til koret.

Åsane kirkes kor er en korskole bestående av guttekor, jentekor, ungdomskor og voksenkor. Dirigent for korene er Jan Røsshol, kantor ved Åsane kirke. Korene har sin forankring i kirken, både musikalsk og miljømessig, men er åpne for alle som ønsker å synge. Selv om repertoaret tar utgangspunkt i tradisjonell kirkemusikk er det variert, og Jan Røsshol understreker at kordriften ikke er spesielt forkynnende.

Hva motiverer deg til å legge ned så mye arbeid i driften av korene ved Åsane kirke?

– Å drive kor er noe jeg brenner for: Spørsmålet er ikke om jeg skal drive kor, snarere en erkjennelse av at dette er vesentlig for å gi barn og unge en kulturell forankring. I forhold til guttekolet gir dette et ekstra godt utgangspunkt for arbeidet. Koret kan til tider ha en ustabil medlemsmasse. Da hjelper det å ha et ståsted der det er uaktuelt å gi opp gutte-korarbeidet.

For å lykkes i guttekorarbeidet understreker Jan at koret må ha identitet. Han peker for eksempel på at mange gutter har behov for mannlige forbilder. Med en tidligere gutte-korsanger i Åsane som «2.-dirigent» i tillegg til dirigenten selv, skulle dette være ivaretatt. Jan trekker fram et annet poeng når det gjelder kor og identitet:

– Jeg er skeptisk til å bruke repertoaret som virkemiddel for å rekruttere gutter. Variasjonene i repertoar bør ta utgangspunkt i korets egen identitet, og ikke kortsiktig jakt på flere guttesangere.

Denne holdningen til repertoar er tydelig under guttekolets timelange øvelse. Kirkelig musikk dominerer repertoaret, og Jan stiller tydelige krav til disiplin for at guttene skal venne seg til den konsentrasjonen som tradisjonell korsang krever. Guttene er såpass små at repertoaret for det meste er unisont.

– I valg av repertoar er det viktig å bruke stykker som lar guttestemmene komme til sin rett. Det klanglige resultatet kan variere svært mye avhengig av dette.

Øvelsen avsluttes med en lek hvor guttene starter hånd i hånd oppstilt i en sirkel. Ut i fra dette lager de innfløkte knuter ved å kripe under hverandres armer og bein. Denne floken skal så en av guttene løse opp. Ut fra haugen av smågutter som nødvendigvis må oppstå fisker vi opp 7-årige Crister Karlsen:

– Jeg begynte i koret etter å ha fått en lapp om det på skolen. Jeg sa til moren min at jeg ville begynne i koret, og da var det greit.

Selv om Crister bare har sunget i koret en uke er han ikke i tvil om hva han liker best:

– Jeg synes at pizzafestene er det morsomste.

Koret har en gutteklubb en gang i måneden hvor de blant annet spiser pizza.

Ellers innrømmer Crister at det noen ganger kan være litt vanskelig å konsentrere seg under øvelsene. Men han og resten av guttene er enige om at de liker å synge, og at det er grunnen til at de har startet i koret. Noen av guttene har dessuten ambisjoner om å synge i ungdomskoret.

Denne muligheten får de allerede i kveld. Alle sangerne skal reise på tur til Sverige. Det betyr at guttekorøvelsen avløses av en fellesøvelse for alle barne- og ungdomskorsangerne. Under denne øvelsen var det spesielt to særpreg ved korene som kom tydelig fram:

Vi kunne observere et tett miljø som syntes å gi koristene trygghet. En av årsakene til dette kan ha vært at det var voksne til stede under øvelsen. Enkelte var med som korsangere som medlemmer av voksenkoret. En slik opplevelse av fellesskap mellom generasjonene kan vanskelig overvurderes skal vi tro en av sangerne, den snart 14-årige guttesopranen Mats Eirik Misje.

– Et særpreg med Åsane-korene er vissheten i nærmiljøet om at de drives på en skikkelig og seriøs måte. Samtidig skaper det trygghet og fellesskapsfølelse når foreldrene deltar såpass aktivt i kordriften. Jeg tror dette betyr mye for rekrutteringen til guttekolet.

Et annet særpreg ved Åsane-korene er deres praksis med dirigentopplæring. Jan Røsshol gir flere av korsangerne undervisning i direksjon, og lar dem prøve seg både på korets øvelser og konserter. Ungdomskorets «2.-dirigent» Arne Reidar Berge mener dette er svært fordelaktig for både kor og dirigenter:

– Jan lærer oss om direksjon samtidig som han lar oss beholde vår personlighet i måten vi arbeider på. Dette gjør arbeidet svært allsidig og lærerikt for både dirigentene og sangerne. Samtidig har denne arbeidsformen stor betydning for samhold og rekruttering. Jeg er sikker på at de guttene i koret som dirigerer i tillegg til å synge vil fungere som viktige forbilder for guttesangerne. Slik kan dette være med på å rekruttere gutter til korene i Åsane kirke.

Guttene virker enige om at det ikke er flaut å synge i kor. Flere av dem har rekruttert nye guttesangere fra skolene de går på. Med stolthet i stemmen forteller Mats Eirik hvordan han rekrutterte ni gutter fra sin skole til koret. Dette er et tydelig eksempel på at det er mulig å rekruttere gutter til kor, og at hver enkelt guttesanger kan bidra sterkt til dette.

- Gi gutter sangundervisning

Carl Høgset legger for dagen en glødende interesse for gutter og sang. Det var en meget blid sangpedagog, sanger og kordirigent som tok i mot NOBU hjemme hos seg selv for å snakke om gutter, kor og sangteknikk. En seanse som plutselig hadde vart i tre timer...

– Å synge krever like mye opplæring som å spille et instrument.

Ordene tilhører Carl Høgset, en av Norges fremste kordirigenter og kjennere av guttestemmen. Han mener at barn bør få samme mulighet til sangundervisning som vi gir dem i annen instrumentalopplæring.

– Foreldre betaler gjerne undervisning når barna vil spille et instrument. Slik bør det også være når barna ønsker å ha sang som hobby.

Carl har arbeidet med sang i en mannsalder. Han begynte sin sangerkarriere som gutt i Sølv-guttene. For snart 25 år siden startet han koret Grex Vocalis, og har de siste 10 årene samarbeidet med Joar Rørmark som dirigent for Norges Ungdomskor, som er NOBUs representasjonskor.

I en årrekke har han arbeidet med sangteknikk, og skrev i 1974 en hovedoppgave med tittelen «Sangstemmens register problem». I de siste årene har han forsket på forholdet mellom falsett og bryststemme hos mannsstemmen sammen med professor i Johan Sundberg ved den tekniske høyskolen i Stockholm. I 1995 ga Carl ut en CD-plate med verker av Purcell, Händel, Grieg og Nordheim.

Carl Høgset ønsker at det skal bli mer vanlig at barn lærer å synge. I tillegg til individuell opplæring etterlyser han bedre kunnskaper blant kordirigenter når det gjelder sangteknikk. Dette er én viktig årsak til at han nylig har gitt ut en liten bok om sangteknikk.

– Utgangspunktet var en forespørsel fra Gyldendal Forlag om et kapittel om korsang i forbindelse med reform -94. Selv mente jeg at et kapittel om sangteknikk ville være mer nyttig.

Resultatet er et hefte på ca. 20 sider. Det finnes mange tykke bøker om sangteknikk for dem som allerede kan mye og som ønsker å fordype seg ytterligere. Med sin bok ønsker Carl å gjøre grunnleggende sangtekniske prinsipper tilgjengelige for alle som er interesserte.

– Jeg tror at barn helt ned i 10-11 årsalderen vil ha glede av heftet.

Men kan det ikke være fare for at barnestemmen kan bli putt inn i et voksent klangideal hvis sangundervisningen starter for tidlig?

– Det bør absolutt ikke være noe problem. Jeg vil gjerne avmystifisere begrepet sangteknikk. Vi snakker om enkle prinsipper som gjør det lettere å lage lyd på en riktig måte. I heftet viser jeg til tre grunnelementer: Det første er å sette an og kontrollere tonen. Dette er en ferdighet som er nøye knyttet til den riktige måten å puste på. Det andre er å produsere en klang. Her bruker vi både svelget, munnhulen og litt av neshulen for å få stemmen til å klinge. Det siste elementet er å forbinde bryststemmen med hodestemmen, slik at vi ikke behøver å presse stemmen når vi skal synge i det lyse leiet.

Carl peker på at de som skal undervise barn og unge bør ha god erfaring. Både pedagogisk og teknisk må man møte barna på deres egen banehalvdel. Selv har han en rekke gutter blant sine sangelever. Hans erfaring er at guttene er ambisiøse og ønsker at stemmen skal klinge fint. Samtidig er de utålmodige, og man kan ikke øve teknikk med dem på samme måte som med voksne elever.

– Det vi gjør av tekniske øvelser må ofte «kamoufleres», puttes inn i en form som guttene synes er morsomme. Samtidig er det fascinerende å oppleve hvordan guttene kan forstå nye ting intuitivt, på en helt annen måte enn voksne.

Carl erfarer at de fleste gutter som lærer å synge møter to hovedutfordringer: Det første er å mestre en myk ansats, for så å kontrollere tonen som er satt i gang. Det andre er å lære å åpne munnen skikkelig. Mange gutter åpner knapt munnen når de synger, og får derfor problemer både med klang og register.

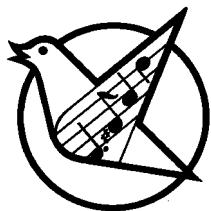
Men en dag går disse små guttene i stemmeskiftet. Innenfor sangteknikk er det kanskje arbeid med gutter i stemmeskiftet du er mest kjent for?

– Jeg tar utgangspunkt i falsettstemmen. Når gutter kommer i stemmeskiftet mister de gjerne mye av kontrollen over stemmen fram til slutten av stemmeskiftet hvor «den nye stemmen» begynner å sette seg. Mange gutter behersker falsettstemmen godt også i stemmeskiftet. Da kan den være et meget godt redskap i denne perioden, bl.a. for å synge nedover mot det som skal bli mannsstemmen, og bli kjent med denne. Med en slik innfallsvinkel kan det å synge i stemmeskiftet være utviklende.

Carl forteller om et utviklingsprosjekt med gutter i stemmeskiftet som han for tiden arbeider med, og som er støttet av Nordisk Kulturfond. Fire nordiske kor har hver valgt ti gutter som er i gang med stemmeskiftet. Han arbeider med hver av disse gruppene over tid, og tre ganger i løpet av en treårsperiode skal alle gruppene møtes for å synge sammen.

– Jeg forsøker å motivere de sangerne som foreløpig ikke fungerer som bass eller tenor til å synge altstemmen. Jeg vil understreke at korledere generelt bør undersøke hvor guttene best kan gjøre nytte for seg hvis de ønsker å synge gjennom stemmeskiftet. Men vi kan kun forsøke å motivere dem, valgene må guttene gjøre selv. Det kan tross alt føles pinlig for en 15-16 år gammel gutt å synge altstemmen i et blandet kor.

Carl understreker at hensynet til hver enkelt korist må telle mest. Dirigenten må la sangerne selv kjenne etter hvor stemmen fungerer best. Hvis koret f.eks. har for få tenorer er det viktig at dirigenten ikke presser opp andre stemmer. Ved å lære grunnleggende sangteknikk kan stemmen få lov til å klinge fint i det stemmeleiet den hører hjemme. Samtidig må man være lydhør for at stemmen utvikler og forandrer seg. Da er det avgjørende at korlederen selv har kunnskaper om sangteknikk. Slik kan han eller hun både lære koristene de viktigste prinsippene, og ha bedre muligheter for å følge opp hver enkelt korist.

Norges Barne- og Ungdomskorforbund (NOBU)

Tollbugata 28, 0157 OSLO

Telefon 22 42 54 80, telefaks 22 42 54 99